

Beslut

Huvudman
Nacka kommun
131 81 Nacka

2017-08-31
1 (7)
Dnr 45-2017:3125

Anmälare

Saken
Anmälan enligt 6 kap. skollagen (2010:800)

Beslut

Barn- och elevombudet förelägger Nacka kommun att senast den 1 december 2017 vidta åtgärder så att skollagens krav att motverka kränkande behandling uppfylls. I detta ingår

- att vid kännedom om att en elev anser sig kränkt skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna, och
- att se till att rektorn anmäler uppgifter om upplevd kränkande behandling till huvudmannen.

I Barn- och elevombudets föreläggande ingår även att Nacka kommun ska redovisa elevens nuvarande skolsituation.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag som ovan redovisas skriftligt till Barn- och elevombudet, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm.

Skälen för beslutet

Bakgrund och utredning

I en anmälan som kom in till Barn- och elevombudet den 5 april 2017 uppgav anmälaren att eleven A utsatts för kränkande behandling av en annan elev och av skolpersonal. A gick vid tiden för anmälan vid Fisksätraskolan i Nacka kommun. Anmälaren har gett in dokumentation i ärendet i form av bilder på en cd-skiva.

Barn- och elevombudet har inhämtat ett yttrande från Nacka kommun, i egenskap av huvudman för skolan. Ytterligare skriftväxling har ägt rum och viss dokumentation har getts in i ärendet.

Barn- och elevombudet har under utredningen även inhämtat en muntlig redogörelse från personalen X och Z avseende händelse 2.

Anmälaren har uppgett bland annat följande

A har blivit utsatt för kränkande behandling av eleven B och av skolpersonalen X enligt följande.

1. Under vecka 13 2017 har A blivit misshandlad av eleven B, då B har vält ett bord på A så att A har fått blåmärken.
2. Under vecka 13 2017 har A blivit misshandlad av X, då X har tagit ett hårt tag om A:s bröstorg och i A:s arm så att A har fått blåmärken. Pedagog Y har varit närvarande i samband med händelsen men har inte ingripit.

Händelserna har inte tagits på allvar av skolan och skolans utredning har inte varit överensstämmande med verkligheten.

Huvudmannen har uppgett bland annat följande

1. Händelsen har inte inträffat och huvudmannen anser därför inte att A har blivit utsatt för kränkande behandling. Huvudmannen har fått kännedom om händelsen i samband med att anmälan till Barn- och elevombudet har kommit huvudmannen och skolan till del genom begäran om yttrande. Händelsen har utretts den 12 maj 2017, då huvudmannen har förstått att det har rört sig om två händelser, genom att rektorn har pratat med lärarna om vad som har hänt och undersökt om det har funnits information om den påstådda händelsen, vilket det inte har gjort.
2. Varken huvudmannen, skolpersonalen eller rektorn anser att A har utsatts för kränkande behandling i samband med händelsen, som har ägt rum den 28 mars 2017.

Endast A och X har varit i rummet vid händelsen. Y har inte varit närvarande. Specialläraren Z har hämtat rektorn i samband med händelsen, som har kommit till platsen strax efter händelsen. A har då uppgett att "X är dum", men enligt huvudmannen har det inte funnits någon grund för det uttalandet. Skolpersonalen och rektorn har även sett att A har haft ett rött märke i höjd med nyckelbenet. Blåmärkena kan ha uppstått när A välte ner stolarna i grupprummet. X har förnekat att det skulle ha varit fråga om en kränkning eller att X har varit ansvarig för blåmärkena. Rektorn har inte ansett att det har varit fråga om kränkande behandling och A har själv inte uppgett att det har pågått kränkningar. Personalen har inte uppfattat att A har känt sig utsatt för kränkande behandling i samband med händelsen, utan detta har kommit skolan, rektorn och huvudmannen till del först genom anmälan till Barn- och elevombudet. Ingen anmälan har därför skett till rektorn eller huvudmannen.

Huvudmannen har till sitt yttrande bifogat en redogörelse från X avseende den aktuella händelsen. Av X:s redogörelse har i huvudsak följande framkommit. Den 28 mars 2017 har A blivit arg på en annan elev och X har då tagit med A in till ett grupprum för att avleda A:s ilska och få ut den andra eleven. I grupprummet har A sprungit omkring och dragit ner de uppställda stolarna så att de har rasat i golvet. Två av stolarna har rasat över A, som därefter har ställt sig upp och försökt kasta stolarna samt pennor på X. Samtidigt som X har hållit

A ifrån sig har X tagit tag i armarna på A och satt A på en stol. A har fortfarande varit upprörd och skrikit okvädesord till X. En annan skolpersonal har då kommit in i grupprummet och har därefter hämtat rektorn. När rektorn har kommit till rummet har A sagt att hen inte vill vara med X samt att X är dum. A har även visat ett rött märke på axeln för rektorn. När rektorn har frågat X om vad som har inträffat har X sagt att hen trott att det röda märket har uppstått när stolarna har rasat på A alternativt när X har hållit A ifrån sig.

Händelsen har utretts den 4 maj 2017 genom att rektorn och den berörda skolpersonalen har gått igenom det som har påståtts i anmälan.

Skolan har vidtagit en mängd åtgärder för att stödja A i dennes skolgång. A har en egen resurs på heltid och har haft stöd under hela sin skoltid. X har arbetat med A sedan februari 2014. Eftersom A inte har utsatts för kränkande behandling i samband med händelserna har några åtgärder därutöver inte vidtagits.

X har i telefonsamtal uppgett i huvudsak följande om händelse 2

X har i stort sett uppgett samma version av händelsen som i den skrift som bifogats huvudmannens yttrande, men har därutöver uppgett följande.

När A reste sig upp efter att ha hamnat under några stolar gick A emot X och började slå mot X. X tog då tag i A:s armar med ett grepp om armbågarna eller överarmarna och lyfte upp A på en lite högre stol som fanns i rummet. Greppet kan ha varat i max 10 sekunder och var inte särskilt hårt utan precis tillräckligt för att få upp A på stolen. Därefter släppte X greppet och backade medan A satt kvar på stolen av sig själv i någon minut. Dörren till rummet var öppen så många måste ha hört händelsen. Specialpedagogen Z kom in i rummet under eller efter händelsen. När händelsen hade avslutats kom även rektorn in i rummet. A sa ingenting om att det gjorde ont efter händelsen och X såg inget blåmärke efteråt. Händelsen är inte ovanlig utan X får ofta hindra A från att slå andra eller X. X brukar undvika att ta tag i A:s händer eftersom A inte tycker om det. A säger ofta att "X är dum" så fort A är irriterad på något och har gjort så under de senaste fyra åren.

Z har i telefonsamtal uppgett i huvudsak följande om händelse 2

Z uppger att denne känner A och X väl och har haft mycket med dem att göra. Z hade undervisning i rummet mitt emot och hörde att något pågick och gick därför dit. När Z kom in i rummet satt A på en stol och skrek och var väldigt upprörd. X befann sig i rummet men var inte nära A utan stod vid dörröppningen. Z gick för att hämta rektorn så att denne kunde stötta X i den uppkomna situationen.

Rättsliga utgångspunkter

Barn- och elevombudets prövning syftar till att bedöma om huvudmannen har iakttagit sina skyldigheter att motverka kränkande behandling. I ärenden som Barn- och elevombudet utreder tillämpas i vissa fall bestämmelser i flera olika lagar, vilka i huvudsak har samma innehåll. Vilka bestämmelser som ska tillämpas är beroende av

när de anmälda händelserna har inträffat. För händelser som har inträffat från och med den 1 juli 2011 tillämpas 6 kap. skollagen. Barn- och elevombudet ska även sedan den 1 juli 2011 tillämpa bestämmelserna om tillsyn enligt 26 kap. skollagen.

Alla barn och elever har rätt att utvecklas och lära i en trygg miljö och att bemötas med respekt. Skolan ska vara fri från kränkande behandling. Kränkande behandling är handlingar som kränker barn och elevers värdighet. Kränkningarna kan bestå av till exempel nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiska handlingar. Kränkningarna kan även bestå av utfrysning eller hot. De kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande.

I skollagen finns ett uttryckligt förbud för huvudmannen och personalen på en skola att utsätta barn för kränkande behandling.

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att skolan bedriver ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Skolans personal är skyldig att motverka att kränkande behandling uppkommer och, om så ändå sker, se till att den upphör. Skolan ska ta varje uppgift eller signal om kränkande behandling på allvar och utreda vad som ligger bakom. Utredningens omfattning är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Om utredningen visar att kränkande behandling förekommer ska skolan sätta in de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta kränkningar. För att försäkra sig om att åtgärderna ger resultat ska åtgärderna följas upp och utvärderas. Om det vid en sådan uppföljning och utvärdering visar sig att kränkningar fortfarande pågår ska nya eller kompletterande åtgärder vidtas för att få kränkningarna att upphöra.

Personal på en skola som får kännedom om att en elev har varit eller har känt sig utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla detta till huvudmannen.

Om det finns brister i skolans arbete med att motverka kränkande behandling kan Barn- och elevombudet förelägga huvudmannen att vidta åtgärder för att rätta till bristerna. Om överträdelsen är mindre allvarlig kan Barn- och elevombudet istället tilldela huvudmannen en anmärkning. Barn- och elevombudet kan också under vissa förutsättningar avstå från att ingripa, även om det finns en brist. Det kan till exempel vara att bristen redan har rättats till. Om en skola har brustit i sitt arbete med att motverka kränkande behandling kan huvudmannen i vissa fall bli skyldig att betala ett skadestånd till den elev som har blivit utsatt.

Barn- och elevombudets bedömning

Kränkande behandling – personal och elevkränkningar

Anmälaren har gjort gällande att A har blivit utsatt för kränkande behandling av en annan elev vid ett tillfälle samt av personal vid ett annat tillfälle under vecka 13 2017. Huvudmannen anser inte att A har blivit utsatt för kränkande behandling i samband med händelserna.

Barn- och elevombudet vill inledningsvis framhålla att det i skolans uppdrag ligger att värna om en trygg och lugn miljö. Det är personalens skyldighet att upprätthålla ordning på skolan och att skapa en miljö där alla barn kan känna trygghet. I det fall ordningen störs har personalen i första hand att agera genom samtal och tillrättavisningar. Det finns även ett visst utrymme för personal på skolor att företa kroppsliga ingrepp mot barn, nämligen inom ramen för den tillsynsplikt som personal på skolor har. Detta gäller exempelvis om finns risk för att barnet själv eller andra kan komma till skada om ett ingripande från personalen inte sker. Utrymmet för fysiska ingripanden är dock klart begränsat. Det kroppsliga ingreppet får inte vara mer ingripande än vad som är nödvändigt för att genomföra den aktuella åtgärden och den skada eller olägenhet som åtgärden kan medföra får inte stå i missförhållande till syftet med ingreppet (se Högsta Domstolens avgörande NJA 2009 s. 776).

Vad gäller händelse 1 ifrågasätter Barn- och elevombudet inte på något sätt A:s känsla av utsatthet men anser, mot bakgrund av uppgifterna i ärendet, att omständigheterna inte är tillräckligt klarlagda för att det ska vara möjligt att konstatera att A har utsatts för kränkande behandling av en annan elev i skollagens mening vid händelsen.

Vad gäller händelse 2 anser Barn- och elevombudet, vid en sammantagen bedömning av de uppgifter som framkommit genom Barn- och elevombudets utredning i ärendet, att det är visat att X har tagit tag i A:s armar med ett grepp om armbågarna eller överarmarna och lyft upp A på en stol i samband med att A har varit arg och utåtagerande mot X. Det är inte visat att greppet har varat längre än några sekunder, att greppet har varit hårt eller att greppet har orsakat blåmärken. Barn- och elevombudet bedömer, utifrån de uppgifter som har framkommit i ärendet, att X agerande har varit proportionerligt med hänsyn till omständigheterna i det aktuella fallet och finner inte att det är visat att A vid händelsen har blivit utsatt för kränkande behandling av skolpersonal i strid mot förbudet i 6 kap. 9 § skollagen.

Kännedom, utredning och åtgärder vid uppgifter om kränkande behandling

Av Barn- och elevombudets utredning i ärendet framgår att skolan, rektorn och huvudmannen har fått kännedom om händelse 1 den 12 maj 2017 och händelse 2 den 28 april 2017. Huvudmannen har därutöver uppgett att det har kommit skolan, rektorn och huvudmannen till del att A har känt sig utsatt för kränkande behandling i samband med händelserna först genom anmälan till Barn- och elevombudet, som har skickats till huvudmannen den 19 april 2017. Vad gäller händelse 1 har dock huvudmannen inte uppfattat att detta har varit en enskild händelse förrän den 12 maj 2017.

Med anledning av att händelse 2 har varit en turbulent händelse och att A har uppvisat märken i samband med händelsen samt har uttryckt att X har varit dum anser Barn- och elevombudet att det måste ha stått klart för både rektorn och närvarande skolpersonal att A känt sig utsatt för kränkande behandling i samband med händelsen. Barn- och elevombudet finner därför att skolpersonalen och rektorn redan den 28 april

2017 har fått kännedom om att A har känt sig utsatt för kränkande behandling i samband med händelse 2.

Det framgår av Barn- och elevombudets utredning i ärendet att händelse 1 har utretts genom samtal med berörd personal när skolan, rektorn och huvudmannen har fått kännedom om händelsen och A:s känsla av utsatthet i samband därmed. Händelse 2 har utretts den 4 maj 2017 genom att rektorn har haft samtal med personalen, vilket – mot bakgrund av ovan konstaterad kännedom – innebär att skolan har dröjt i en vecka med att inleda en utredning av händelsen. Det har inte framkommit att A eller någon annan elev har tillfrågats om händelserna eller att någon dokumentation har förts över utredningen.

Med anledning av vad som har framkommit om skolans dokumentation och utredning av de anmälda händelserna vill Barn- och elevombudet framhålla följande. Det är den enskilda elevens upplevelse av det inträffade som ska utgöra utgångspunkten för utredningen kring vad som har hänt. Skyldigheten att utreda uppgifter om kränkande behandling inträder så snart någon i verksamheten får kännedom om att en elev känner sig utsatt. Det krävs således inte några bevis om att en kränkning ska ha ägt rum för att en utredning ska inledas. Utredningsskyldigheten är också oberoende av om det förelegat en avsikt att kränka eller inte. Den som genomför utredningen måste bilda sig en självständig uppfattning om vad som har hänt. Man kan inte låta saken bero om de inblandade lämnar motstridiga uppgifter. Syftet med att utreda är att få tillräcklig information och kunskap om situationen så att man kan bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att få den kränkande behandlingen att upphöra. Dokumentation av utredningen, vad som har inträffat och vilka åtgärder som har vidtagits är ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna. Dokumentationen av utredningen skapar även ett viktigt underlag för verksamheten att se om kränkande behandling i ett enskilt fall är en del av ett större problem.

Barn- och elevombudet finner, vid en sammantagen bedömning av uppgifterna och omständigheterna i ärendet att skolan och huvudmannen inte i tillräckligt stor utsträckning har utrett de båda händelserna och att huvudmannen därmed inte har iakttagit sina skyldigheter enligt 6 kap. 10 § skollagen. Barn- och elevombudet anser däremot inte att det är visat att huvudmannen har brustit i sina skyldigheter enligt 6 kap. 10 § skollagen att vidta skäligen åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar.

Anmälningsskyldigheten

Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för arbetet mot kränkningar i verksamheterna och som kan, förutsatt att det finns ändamålsenliga och effektiva system, uppmärksamma och rikta resurser till verksamheter där det finns problem. Rektorns anmälningsskyldighet är direkt kopplad till huvudmannens skyldighet att utreda omständigheterna och därför behöver anmälan till rektorn och huvudmannen ske skyndsamt. Anmälningsskyldigheten omfattar alla situationer där barn och elever upplever sig ha blivit utsatta för kränkande behandling. Det gäller alla kränkningar

eller misstänkta kränkningar. Kränkande behandling behöver inte konstateras för att en anmälan ska ske och det ska inte heller göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn eller huvudmannen.

Barn- och elevombudet kan genom utredningen i ärendet konstatera att rektorn, trots ovan konstaterad kännedom om att A har känt sig utsatt för kränkande behandling, inte har anmält händelse 2 till huvudmannen.

Barn- och elevombudet vill i detta avseende framhålla att personalens och rektorns anmälningsskyldighet inträder så fort de får kännedom om att en elev anser sig vara kränkt. Anmälningsskyldigheten gäller alltså även om personalen eller rektorn bedömer att en händelse inte utgör kränkande behandling.

Mot bakgrund av ovanstående finner Barn- och elevombudet att rektorn har brustit i sin skyldighet enligt 6 kap. 10 § skollagen att skyndsamt anmäla uppgifter om kränkande behandling till huvudmannen.

Föreläggande och frågan om skadestånd

Barn- och elevombudet har funnit att A har känt sig utsatt för kränkande behandling vid Fisksätraskolan och att Nacka kommun, i egenskap av huvudman för skolan, har brustit i sina skyldigheter enligt 6 kap. 10 § skollagen att anmäla och utreda uppgifter om kränkande behandling. Därför föreläggs huvudmannen enligt 26 kap. 10 § skollagen att vidta åtgärder för att avhjälpa de brister som har konstaterats i Barn- och elevombudets beslut.

Mot bakgrund av omständigheterna i ärendet och då huvudmannen har vidtagit viss utredning och vissa åtgärder anser Barn- och elevombudet att det inte finns förutsättningar att framställa ett skadeståndsanspråk mot huvudmannen.

Beslutet är fattat av juristen Renée Malmén efter föredragning av juristen Frida Petersson.

På Barn- och elevombudets vägnar,

Renée Malmén

Frida Petersson

Till huvudman

Hur har ni upplevt Barn- och elevombudets hantering av ärendet?

Barn- och elevombudet strävar efter att ständigt förbättra hanteringen av anmälningssärenden. Vi är därför intresserade av att veta hur ni upplevt kontakten med och informationen från Barn- och elevombudet i samband med detta ärende.

Ni kan hjälpa oss att bli bättre genom att besvara en enkät som ni hittar på www.skolinspektionen.se/enkat-pae-hs. Svaren är anonyma och kan inte kopplas till den anmälda skolan eller skolans huvudman. Det är därför viktigt att ni i enkäten anger att svaret rör ett ärende som hanterats av **Barn- och elevombudet**.

Det är inte möjligt att lämna meddelanden till Barn- och elevombudet via enkäten.

Om du har frågor om själva enkäten (Dnr 40-2016:6711) kan du kontakta Mattias Friström på telefonnummer 08 5860 83 24. Frågor om beslutet besvaras av den som varit föredragande i ärendet eller beslutsfattaren.

Med vänlig hälsning

Barn- och elevombudet